

ปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานฐานข้อมูลดิจิทัล
โดยละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล
The Problems of Digital Database Copyright
Involving Personal Data Right Violation

นิตินันท์ เลาะห์พรสวรรค์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย
*ผู้รับผิดชอบบทความ

Nitinun Laohapornsvan
Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, Thailand
*Corresponding author: nitinunlao@gmail.com

Received: December 31, 2023 / Revised: March 28, 2024 / Accepted: April 2, 2024

บทคัดย่อ

ฐานข้อมูลดิจิทัลเป็นเทคโนโลยีที่แพร่หลายในปัจจุบัน โดยงานฐานข้อมูลจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ หากฐานข้อมูลนั้นมีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์อย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยไม่ได้มีนิยาม “ฐานข้อมูล” และไม่ได้บัญญัติว่าจัดเป็นงานประเภทใด ทำให้เกิดความคลุมเครือในขอบเขตความคุ้มครองและการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งฐานข้อมูลไม่ใช่งานสืบเนื่องตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเสมอไป และไม่ใช่วรรณกรรมคอมพิวเตอร์เช่นกัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองฐานข้อมูลของสหภาพยุโรปและกฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่นเห็นว่า ควรให้มีการบัญญัตินิยามแยกออกมาอย่างชัดเจน เนื่องจากฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีลิขสิทธิ์หากประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล จะต้องคำนึงถึงวิธีการรวบรวมข้อมูลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ด้วย หากการได้มาของข้อมูลดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้รวบรวมจะมีความผิดตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแต่จะไม่มีผลกระทบต่อความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์

ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญระหว่างความเชื่อมโยงของกฎหมายทั้งสองฉบับ เพื่อไม่ให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลที่จะละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลทั้งโดยเจตนาหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นอกเหนือไปจากนั้นการใช้งานฐานข้อมูลในลักษณะที่เป็นข้อยกเว้นลิขสิทธิ์ อาจไม่ได้เป็นข้อยกเว้นของการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลด้วย และในทางกลับกันหากเจ้าของข้อมูลใช้สิทธิตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อขอลบข้อมูลในฐานข้อมูล จะต้องคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพของข้อมูลที่หายไปว่าส่งผลกระทบต่อความสร้างสรรค์ของงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นหรือไม่ด้วย

คำสำคัญ: ลิขสิทธิ์; การคุ้มครองฐานข้อมูล; ข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

In the present day, digital database has become more popular. It will be protected under copyright law once it has originality and standard for creativity. However, Thai copyright law does not have a definition of “database” and does not specify what type of work it is. For this reason, there is an ambiguity in the scope of protection and infringement in copyright. The database is not always a derivative work under Section 12 of the Copyright Act B.E. 2537 and its amendments, and also not a computer program.

From a comparative study with the EU database protection law and Japanese copyright law, it is considered that a separate definition should be clearly established. Because the copyrighted digital database contains personal information, data collection methods must be considered in accordance with the Personal Data Protection Act B.E 2562. If the acquisition of such information is unlawful, the collector will be in violation of the Personal Data Protection Act. By the way, it does not affect protection under copyright law.

Hence, there is an issue that must be emphasized between the connection between the two laws, in order not to take advantage of the database copyright which will lead to the violation of the personal data rights both intentionally and unknowingly. Moreover, the use of the database in a manner of fair use in copyright law may not be an exception to the use of personal data rights. On the contrary, if the data owner exercises their rights under personal data protection laws to request deletion of data in the database, the quantity and quality of the missing data must also be taken into account whether it affects the creativity of the copyrighted work or not.

Keywords: Copyright; Database Protection; Personal Data

1. บทนำ

ประเด็นที่เกิดขึ้นในสภาวะที่ผู้คนต่างต้องพึ่งพาคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ และความบันเทิงทั้งหลายนั้น คือ การไม่ตระหนักรู้อย่างเพียงพอในการใช้งานอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี โดยในการเข้าถึงการใช้งานออนไลน์ในปัจจุบันจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งานเอาไว้ เพื่อประโยชน์ของผู้ให้บริการบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทั้งสำหรับการใช้งานในเชิงเทคนิคของระบบคอมพิวเตอร์ รวมถึงการใช้งานทางการตลาดโดยข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกรวบรวมไว้นี้ จะถูกเก็บรวมกันไว้จะมีการส่งต่อไปยังบริษัทคู่ค้าหรือพันธมิตรทางธุรกิจ และมีการนำเอาข้อมูลดังกล่าวไปเพื่อวิเคราะห์ อีกทั้งประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อไปโดยการเก็บรวบรวมเป็นฐานข้อมูลดิจิทัล ซึ่งฐานข้อมูลดิจิทัลดังกล่าวอาจได้รับความคุ้มครองทางลิขสิทธิ์ได้ถ้ามีความสร้างสรรค์ที่เพียงพอตามกฎหมายลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตามการที่ฐานข้อมูลนั้นประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนบุคคลทำให้สามารถเกิดปัญหาในการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามมา หากผู้ที่ทำการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวใช้สิทธิของตนโดยคำนึงแต่เพียงมุมมองที่ตนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้น โดยไม่ได้มีการดำเนินการที่ถูกต้องตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการรวบรวมใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมของตน และไม่ได้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม อาจทำให้ข้อมูลนั้นถูกนำไปใช้อย่างไม่สุจริตอันเป็นการก่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ได้

ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคลประกอบอยู่นั้น มีความเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายลิขสิทธิ์และข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองอย่างเหมาะสมทั้งสำหรับผู้รวบรวมข้อมูลอันเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกนำข้อมูลไปใช้ ทั้งนี้มีปัญหามากประการแรก คือ การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีข้อมูลส่วนบุคคลประกอบ ประการที่สอง

คือ การรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในงานฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีลิขสิทธิ์ ประการต่อมา คือ การใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล และประการสุดท้าย คือ ผลกระทบระหว่างงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อันมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการใช้สิทธิการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยไม่ให้เกิดต่อสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและสิทธิตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1.1 เพื่อศึกษาปัญหาการได้มาซึ่งฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล
- 1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหาการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในงานฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีลิขสิทธิ์
- 1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล
- 1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหาผลกระทบระหว่างงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
- 1.1.5 เพื่อเสนอแนะแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการใช้สิทธิการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์โดยไม่ให้เกิดต่อสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและสิทธิตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.2 สมมติฐานของการวิจัย

งานฐานข้อมูลดิจิทัลในประเทศไทยอาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หากงานนั้นมีความสร้างสรรค์เพียงพอ ทั้งนี้การที่กฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ได้มีการกำหนดนิยามและประเภทของฐานข้อมูลให้ชัดเจนอาจส่งผลให้เกิดความคุ้มครองที่ไม่เหมาะสมทั้งในแง่การใช้สิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์และการคุ้มครองสิทธิอื่นที่อาจมีอยู่ในงานฐานข้อมูลนั้น การศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่ฐานข้อมูลดิจิทัลอันประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล การบัญญัติให้ฐานข้อมูลแยกออกมาเป็นประเภทงานใหม่โดยเฉพาะ จะสามารถทำให้ฐานข้อมูลดิจิทัลได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากฐานข้อมูลไม่ใช่โปรแกรมคอมพิวเตอร์และไม่ควรถูกจัดให้เป็นงานรวบรวมที่อยู่ภายใต้มาตรา 12 เมื่อสิทธิและความคุ้มครองมีความชัดเจนตามกฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว จะส่งผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลดิจิทัลในประเทศไทยให้ได้รับการคุ้มครองมากขึ้น และพร้อมสำหรับการขยายฐานการลงทุนทั้งจากภายในและต่างประเทศ ทั้งนี้ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลกับฐานข้อมูลดิจิทัลเป็นเรื่องที่อยู่คู่กันในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการให้บริการ การอุดช่องว่างของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงเป็นเรื่องที่ต้องกระทำไปควบคู่กัน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสมากที่สุดในการใช้งานฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีข้อมูลส่วนบุคคลประกอบอยู่

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีขอบเขตในการศึกษาด้านเนื้อหา โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความหมายแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยกล่าวถึงความหมายและลักษณะโครงสร้างของฐานข้อมูลดิจิทัล แนวคิดของลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัล ทฤษฎีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัล ความหมายและแนวความคิดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนของกฎหมายไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถและนิติกรรมและประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ในส่วนกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายสหภาพยุโรปและกฎหมายญี่ปุ่น เพื่อจะทำการวิเคราะห์ในประเด็นปัญหากฎหมายเพื่อตอบโจทย์วิจัยในเรื่องปัญหาความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล ปัญหาการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลมาในงานฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีลิขสิทธิ์ ปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล ปัญหาสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กรณีละเมิดลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงบทสรุปและข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานฐานข้อมูลดิจิทัลโดยละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลต่อไป

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

- 1.4.1 ทำให้ทราบปัญหาการได้มาซึ่งฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล
- 1.4.2 ทำให้ทราบปัญหาการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในงานฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีลิขสิทธิ์
- 1.4.3 ทำให้ทราบปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล
- 1.4.4 ทำให้ทราบปัญหาผลกระทบระหว่างงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
- 1.4.5 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะสำหรับการใช้สิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์ในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลอันประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ขัดต่อกฎหมายฉบับอื่น

2. ทบทวนวรรณกรรม

2.1 ความหมายและลักษณะโครงสร้างของฐานข้อมูลดิจิทัล

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในทุกภาคส่วน การเก็บข้อมูลได้ถูกพัฒนาจากรูปแบบกระดาษเป็นแบบดิจิทัล การเปลี่ยนรูปแบบจากฐานข้อมูลกระดาษเป็นฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือฐานข้อมูลดิจิทัลนี้ ไม่ได้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงทางวิธีการเก็บเท่านั้น แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบที่เคยเป็นมาทั้งหมดของฐานข้อมูลแบบกระดาษ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนมหาศาล วิธีการในการสืบค้นข้อมูล ระยะเวลาที่ใช้ในการค้นหาข้อมูล และผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลข้อมูล ทำให้ฐานข้อมูลกระดาษและฐานข้อมูลดิจิทัลมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงตั้งแต่โครงสร้างเริ่มต้นจนถึงผลลัพธ์สุดท้าย ทำให้สิ่งที่เคยถูกตีความหมายอย่างหนึ่งสำหรับฐานข้อมูลกระดาษอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้กับอย่างเหมาะสมและเพียงพอกับฐานข้อมูลดิจิทัลอีกต่อไป

คำว่า “ฐานข้อมูล” ยังไม่ได้มีนิยามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับใด และยังไม่ได้มีการกำหนดนิยามโดยราชบัณฑิตยสถาน มีเพียงการอธิบายความในทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เท่านั้น โอราเคิล (Oracle) (Oracle, 2021) บริษัทผู้นำด้านฐานข้อมูลได้อธิบายไว้บนเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของบริษัทว่า ฐานข้อมูล (database) คือ ชุดของข้อมูลดิบที่เกิดจากข้อเท็จจริงทั่วไป (data) หรือข้อมูลดิบที่ถูกแปลงให้มีคุณค่ากับผู้ใช้งาน อาจเรียกอีกอย่างว่า สารสนเทศ (Information) ที่ถูกสร้างขึ้นโดยมีการจัดการอย่างเป็นระบบระเบียบในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลดิจิทัลนั้นประกอบด้วย โครงสร้างฐานข้อมูล เกิดจากการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้เกิดการแบ่งพื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลออกเป็นสัดส่วนและแบ่งแยกข้อมูลตามประเภทของข้อมูล เปรียบเทียบกับฐานข้อมูลกระดาษ คือ ส่วนที่เป็นหน้ากระดาษและการเย็บเล่มรวมเป็นหนังสือนั่นเอง แต่ถึงกระนั้นก็ยังเป็นส่วนที่ต้องถูกออกแบบมาอย่างเหมาะสมกับข้อมูลที่จะนำมาบันทึกไว้เป็นอย่างดี และอีกส่วนหนึ่งคือข้อมูลที่ประกอบอยู่ภายใน ซึ่งอาจเป็นข้อมูลจำพวกใด จำนวนเท่าใดก็ได้ ตามที่ผู้วางโครงสร้างฐานข้อมูลได้ออกแบบไว้

2.2 แนวคิดของลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัล

งานฐานข้อมูลนั้นเป็นงานที่มีการพัฒนาไปอย่างมากและมีความต้องการอย่างแพร่หลาย เพื่อประโยชน์ในการใช้งานในเกือบทุกวงการธุรกิจและอุตสาหกรรม การคุ้มครองฐานข้อมูลแต่เดิมที่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายลิขสิทธิ์จึงอาจมีความล้าสมัยหรือประเด็นที่น่าพิจารณาเพิ่มขึ้นเมื่อฐานข้อมูลส่วนมากได้ปรับเปลี่ยนจากฐานข้อมูลระบบกระดาษ (paper-based database) หรือฐานข้อมูลที่ไม่ใช่อิเล็กทรอนิกส์ (non-electronic database) เป็นฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (electronic database) หรือฐานข้อมูลดิจิทัล (digital database) ทั้งในเรื่องของความหมายของฐานข้อมูลเองก็ดี การตีความทางกฎหมายที่จะใช้คุ้มครองในงานลิขสิทธิ์นั้น รวมไปถึงขอบเขตของการได้มาและอายุความคุ้มครองซึ่งลิขสิทธิ์กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยไม่ได้มีการบัญญัติถึงความหมายของฐานข้อมูลโดยตรง การรวบรวมข้อมูลตามมาตรา 12 จึงถูกนำมาใช้ในการคุ้มครองฐานข้อมูลในปัจจุบัน โดยมาตรา 12 ส่วนที่สัมพันธ์กับความหมายของฐานข้อมูลคือส่วนที่กำหนดว่า การนำเอาข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถอ่านหรือถ่ายทอดได้โดยอาศัยเครื่องกลหรืออุปกรณ์อื่นใดมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน แต่ฐานข้อมูลที่เกิดจากการรวบรวมหรือประกอบเข้ากันนั้นจะต้องเกิดขึ้นโดยการคัดเลือกหรือจัดลำดับในลักษณะซึ่งไม่ได้ลอกเลียนงานของบุคคลอื่น

คดีอันเป็นที่ประจักษ์ชัดในเรื่องราวความคิดสร้างสรรค์ของฐานข้อมูล คือ คดีสมุดโทรศัพท์ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการฟ้องร้องกันระหว่าง Feist Publication และ Rural Telephone Service โดยศาลสูงของสหรัฐได้ตัดสินว่าการรวบรวมรายชื่อในสมุดโทรศัพท์นั้นเป็นงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ไม่ถึงขนาดที่จะให้เป็นอันมีลิขสิทธิ์ได้ แม้ว่าจะใช้ความอุตสาหะและความพยายามที่ถึงขนาดตามหลัก Sweat of the Brow ก็ตาม การเรียงรายชื่อในสมุดโทรศัพท์นั้นเป็นเพียงการนำข้อเท็จจริงมาจัดเรียงตามตัวอักษรเท่านั้น ไม่ได้มีระดับของความคิดสร้างสรรค์ขั้นต่ำที่จะให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ ดังนั้นแล้วการตัดสินว่าฐานข้อมูลนั้นมีความสร้างสรรค์ที่เพียงพอหรือไม่ และจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หรือไม่จึงขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงของคดีและดุลพินิจของศาล เกิดเป็นความไม่แน่นอนในมาตรฐานของคำว่าสร้างสรรค์ในงานฐานข้อมูลโดยเฉพาะกฎหมายไทยที่ไม่ได้ให้คำจำกัดความของฐานข้อมูลไว้ แต่หากฐานข้อมูลนั้นได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้ว ผู้ทรงสิทธิจะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานฐานข้อมูลดังกล่าวอันเป็นการใช้สิทธิของตนเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (economic right) และธรรมสิทธิ (moral right) ตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ต่อไป

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัล

2.3.1 หลักการดุลประโยชน์

ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งอันเกิดจากการสร้างสรรค์ทางปัญญา ที่ผู้สร้างสรรค์ควรมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง เมื่อมีการร่างกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นจึงได้มีการวางหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐานเพื่อให้การคุ้มครองนั้นเป็นไปอย่างเป็นธรรมที่สุดแก่สังคม และตัวบุคคลที่เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงาน หลักการนี้ คือ หลักการดุลประโยชน์ (balance of benefit) ซึ่งเป็นหลักที่ถ่วงดุลผลประโยชน์ระหว่างประโยชน์สาธารณะ (public interest) และประโยชน์ของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา (private interest) ประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์นั้นจะได้รับการคุ้มครองโดยการให้สิทธิในงานสร้างสรรค์ในฐานะผู้ทรงสิทธิที่หาประโยชน์ทางการค้าได้ตลอดระยะเวลาที่กฎหมายคุ้มครอง เป็นการสร้างเสริมแรงจูงใจแก่ผู้สร้างสรรค์ในการนำผลงานใหม่เข้าสู่สังคม การคุ้มครองสิทธิและให้ประโยชน์แก่ผู้สร้างสรรค์มีลักษณะเหนือกว่าทรัพย์สินทั่วไปเนื่องด้วยทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง จึงสามารถอนุญาตให้ใช้สิทธิได้มากกว่าหนึ่งครั้งได้ อีกทั้งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นการใช้สิทธิในทางนิเสธหรือสิทธิในทางลบ (negative rights) (เลอสมรค์ ธนสุกาญจน์, 2564, หน้า 19) เช่นสามารถไปห้ามผู้อื่นไม่ให้ผลิต ใช้ ขาย ฯลฯ แข่งกับตน ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกับสิทธิอื่น ทำให้เกิดมูลค่าในงานทรัพย์สินทางปัญญาอย่างไม่จำกัด เมื่อครบอายุความคุ้มครองงานอันเป็นทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะตกเป็นสาธารณะ (public domain) โดยองค์ความรู้นั้นสามารถนำไปต่อยอดในการประดิษฐ์ มีให้เกิดการผูกขาดสิทธิไว้ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อตอบสนองสังคม ดังนั้นการจะกำหนดสิทธิและระยะเวลาในการคุ้มครองเพื่อให้เกิดความสมดุลในเรื่องผลประโยชน์ของทั้งสองส่วนระหว่างประโยชน์ของบุคคลและประโยชน์ของสาธารณะนี้

2.3.2 ทฤษฎีสิทธิธรรมชาติเกี่ยวกับทรัพย์สิน

จอห์น ล็อก (John Locke) นักปรัชญาหนึ่งในสำนักความคิดกฎหมายธรรมชาติ (natural law) ผู้พัฒนาทฤษฎีสิทธิธรรมชาติเกี่ยวกับทรัพย์สิน (Natural Rights Theory of Property) โดยเป็นทฤษฎีที่นำสิทธิทางธรรมชาติมาเป็นหลักเหตุผลอธิบายที่มาของทรัพย์สิน สารสำคัญของทฤษฎีดังกล่าวปรากฏอยู่ในงานเขียนหนังสือ The Two Treatises of Government (จุมพล ภิญโญสินวัฒน์ และภูมินทร์ บุตรอินทร์, 2561, หน้า 77) จอห์น ล็อก เชื่อว่ามีภาวะความเป็นธรรมชาติที่มนุษย์ต่างคนต่างอยู่ โดยต่างก็มีเสรีภาพโดยสมบูรณ์คือโดยไม่มีจำกัด มนุษย์ทุกคนย่อมสามารถทำการทั้งปวงที่ตนเห็นว่าน่าไปสู่การตอบสนองความต้องการของตน มนุษย์จึงอาจแสวงหาทรัพย์สินได้โดยไม่ต้องมีข้อจำกัด ไม่ว่าจะโดยการเข้าถือเอาสิ่งไม่มีเจ้าของ หรือด้วยการใช้แรงงาน หรือการทำงานของตัวเองทำทรัพย์สินขึ้นมาใหม่ ดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติให้เป็นไปตามความต้องการของตน (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2557, หน้า 208) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานและทรัพย์สินว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกัน เป็นการพูดถึงทรัพย์สินที่มีรูปร่างและที่แยกออกจากสภาพธรรมชาติได้ ไม่ได้รวมไปถึงสิทธิในสิ่งที่ไม่มีรูปร่างอย่างทรัพย์สินทางปัญญา แต่อิทธิพลของแนวความคิดของ จอห์น ล็อก แพร่กระจายไปในกลุ่มประเทศในภาคพื้นยุโรป

เป็นเวลานาน ส่งผลให้นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวนมากนำทฤษฎีแรงงานเกี่ยวกับทรัพย์สิน (Labor Theory of Property) มาปรับใช้และตีความเพื่ออธิบายถึงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และภูมิรินทร์ บุตรอินทร์, 2564, หน้า 137) ในหลักการที่ว่าหากมนุษย์ได้ใช้แรงงานในการสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมเกิดเป็นทรัพย์สินที่ตนเป็นเจ้าของได้ ซึ่งต่อมา มีหลักการที่ถูกกำหนดให้เป็นหลักพื้นฐานกฎหมายลิขสิทธิ์ในยุคแรก คือ Sweat of the brow โดยพิจารณาความอุตสาหะของผู้สร้างสรรค์เป็นสำคัญจากหลักในการใช้แรงงาน โดยต้องมีเงื่อนไขขององค์ประกอบเรื่องการมีความคิดริเริ่ม (originality) และการแสดงออกซึ่งความคิด (expression of idea) ด้วยจึงจะครบเงื่อนไขของงานอันมีลิขสิทธิ์และผู้สร้างสรรค์จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้นได้ ซึ่งหลักการในการใช้ความอุตสาหะในแรงงานนั้นได้ถูกลดความสำคัญลงในกฎหมายลิขสิทธิ์ยุคหลัง โดยจะให้ความสำคัญของการสร้างสรรค์เป็นหลัก

2.4 ความหมายและแนวความคิดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์หรือมีความเชื่อมโยงที่จะบ่งบอกถึงตัวผู้ให้ข้อมูลได้ เช่น ลายนิ้วมือ ชื่อ นามสกุล เบอร์โทรศัพท์ เสียง ลายเซ็น ที่อยู่ เลขบัตรเครดิต เป็นต้น โดยข้อมูลทั้งหลายเหล่านี้หากถูกนำไปใช้หรือนำไปเผยแพร่ในทางที่ไม่ชอบแล้วอาจทำให้เกิดอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขโมยอัตลักษณ์ (identity theft) การลักลอบใช้บัตรเครดิตออนไลน์ การนำข้อมูลไปขายเพื่อหาประโยชน์ทางการตลาด เป็นต้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องทำการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัว (privacy) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายในปัจจุบันมีการวางหลักการเรื่องความยินยอมแก่ผู้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลว่าจะสามารถนำไปใช้ได้ใดบ้าง แต่ข้อมูลเป็นสิ่งที่สามารถส่งต่อกันได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว จึงทำให้ไม่อาจทราบถึงการใช้ประโยชน์ที่แท้จริงของผู้รวบรวมข้อมูลว่านำไปใช้เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ในกาให้ความยินยอมหรือไม่ ทั้งนี้ผู้ใช้งานผ่านระบบออนไลน์ยังคงต้องให้ความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนต่อผู้ให้บริการเนื่องจากเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการขอรับบริการ จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือทราบได้ว่า หากตนถูกละเมิดสิทธิจะเกิดจากผู้ให้บริการหรือผู้ควบคุมข้อมูลรายใด กฎหมายทำหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ผู้รับบริการยังคงจะต้องมีความตระหนักรู้และระมัดระวังในการให้ข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเอง รวมถึงการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ด้วย

2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มีหลักการที่สำคัญ คือ หลักเสรีภาพและสิทธิส่วนบุคคล โดยเป็นกฎเกณฑ์ในการปกครองที่แสดงเจตจำนงร่วมกันของประชาชาติ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันอาจเรียกได้ว่า สิทธิมนุษยชน (human rights) ซึ่งเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีเพื่อการดำรงชีวิตที่มีศักดิ์ศรีและคุณค่า สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ครอบคลุมวิถีชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย (สุสิทธิ์ น่วมทนง, 2557, หน้า 1) และเมื่อมนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต บุคคลย่อมมีสิทธิในเสรีภาพ เนื้อตัว และร่างกายของตนเองมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน สิทธิพื้นฐานเหล่านั้นก็ยังคงเป็นหลักการที่สอดแทรกอยู่ในการร่างกฎหมายทั้งหลายที่ช่วยคุ้มครองสิทธิดังกล่าว

2.6 กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลและข้อมูลส่วนบุคคล

2.6.1 กฎหมายลิขสิทธิ์ญี่ปุ่น (Copyright Law of Japan)

บทบัญญัติมีการแยกประเภทของงานรวบรวมและงานฐานข้อมูลไว้อย่างชัดเจนที่มาตรา 12 อันเป็นงานรวบรวมระบุว่า งานรวบรวมนั้นไม่รวมถึงฐานข้อมูล โดยที่มาตรา 2(1)(x)-3 ให้นิยามว่า “ฐานข้อมูล” หมายถึง การรวมของข้อมูล เช่น การรวมบทความ การรวมค่าตัวเลข หรือการรวมของแผนภาพ ซึ่งถูกวางโครงสร้างอย่างเป็นระบบเพื่อที่ข้อมูลเหล่านั้นจะสามารถถูกค้นหาค้นหาได้ด้วยคอมพิวเตอร์ และมาตรา 12-2 กล่าวถึงสิทธิของฐานข้อมูลที่ได้รับการคุ้มครองโดยวางหลักว่า

(1) ฐานข้อมูลที่ประกอบด้วยข้อมูลที่มีเหตุผลในการเลือกหรือสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบซึ่งมีความสร้างสรรค์จะได้รับความคุ้มครองว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ (2) บทบัญญัติก่อนหน้านี้ไม่กระทบถึงสิทธิของผู้สร้างสรรค์งานที่เป็นส่วนหนึ่งของฐานข้อมูลที่ได้นำมาในข้างต้น การโอนสิทธิในลิขสิทธิ์สามารถจะกระทำได้โดยทั้งหมดหรือบางส่วน และหากในสัญญาเรื่องการโอนสิทธิไม่ได้มีการอ้างอิงถึงสิทธิ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแปล การดัดแปลง และงานลิขสิทธิ์สืบเนื่อง ให้สิทธิดังกล่าวตกเป็นของผู้รับโอน ส่วนในเรื่องการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูลได้มีบัญญัติไว้ที่มาตรา 15(1) ว่า สำหรับงานที่นอกเหนือจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยลูกจ้างของบริษัทหรือนายจ้างอื่นได้กระทำขึ้นในหน้าที่ซึ่งเป็นการริเริ่มของบริษัท และบริษัทได้เผยแพร่สู่สาธารณะในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว ให้ผู้สร้างสรรค์งานคือบริษัท ตราบใดที่ไม่มีการตกลงไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญาการจ้าง หรือแห่งอื่น ในขณะที่งานได้ถูกสร้างขึ้น

2.6.2 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (The Act on the Protection of Personal Information - APPI)

นอกจากนิยามความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” (personal information) ยังมีนิยาม “ข้อมูลดิบส่วนบุคคล” (personal data) ว่าเป็นข้อมูลที่ประกอบขึ้นเป็นฐานข้อมูลส่วนบุคคล และการให้นิยามของ “ฐานข้อมูลส่วนบุคคล” (personal information database) เป็นการเฉพาะด้วย ผู้ประกอบธุรกิจจะนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้นั้นจะต้องทำตามวัตถุประสงค์การใช้งานตามมาตรา 15 ว่าจะต้องมีการระบุวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ให้มีความชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และการที่จะแก้ไขวัตถุประสงค์ในการใช้งานนั้น จะต้องตระหนักได้ว่าขอบเขตที่แก้ไขดังกล่าวมีความสอดคล้องอย่างเป็นเหตุเป็นผลต่อวัตถุประสงค์ก่อนหน้าที่จะมีการแก้ไข ทั้งยังมีบทบัญญัติที่กล่าวถึงการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง มาตราที่ที่น่าสนใจคือ มาตรา 25 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องเก็บเป็นบันทึกเมื่อมีการส่งข้อมูลส่วนบุคคลไปให้กับบุคคลที่สาม โดยจะต้องมีชื่อและข้อกำหนดอื่น รวมถึงระยะเวลาในการเก็บตามที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนดไว้ และมาตรา 26 (1) มีการระบุว่าผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องมีการแจ้งแก่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลถึงชื่อและที่อยู่ขององค์กร หรือชื่อตัวแทนของบุคคลที่สาม รวมไปถึงรายละเอียดของสถานการณ์ที่รับข้อมูลส่วนบุคคลมาจากบุคคลที่สามที่กล่าวมา

2.6.3 กฎหมายคุ้มครองฐานข้อมูลในสหภาพยุโรป (European Database Directive – Directive 96/9/EC and Sui Generis Right)

ปีค.ศ. 1991 ศาลฎีกาของราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ได้เปิดประเด็นเตือนในเรื่องกระบวนการที่ไม่เหมาะสมในการคุ้มครองฐานข้อมูล สหภาพยุโรปได้เห็นถึงปัญหานี้เช่นกันโดยสืบเนื่องมาจากหลายคดีความที่ไม่ได้รับการคุ้มครองในรูปแบบของลิขสิทธิ์สืบเนื่องมาจากความคิดสร้างสรรค์อาจไม่เพียงพอตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์กำหนด (Compagnucci, 2020, p. 26) โดยกฎหมายฉบับนี้ได้มุ่งเน้นเรื่องความคุ้มครองฐานข้อมูลโดยเฉพาะ ทั้งในส่วนที่ได้รับความคุ้มครองจากลิขสิทธิ์ และส่วนความคุ้มครองที่นอกเหนือจากขอบเขตของลิขสิทธิ์ด้วย ขอบเขตของฐานข้อมูลได้มีการบัญญัติไว้ที่มาตรา 1 โดยแบ่งเป็นสามอนุมาตราในแต่ละประเด็นที่สำคัญดังนี้ ประเด็นแรกในเรื่องรูปแบบของฐานข้อมูล โดยได้บัญญัติว่าการคุ้มครองทางกฎหมายของฐานข้อมูลนั้นจะครอบคลุมไปถึงทุกระบบของฐานข้อมูล ความหมายของคำว่า “ฐานข้อมูล” ที่เหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ หมายความว่า ชุดของการรวบรวมงานอิสระ ข้อมูล หรือสิ่งอื่นใดที่ถูกจัดเรียงอย่างเป็นระบบหรือวิธีการที่มีระเบียบแบบแผน และสามารถเข้าถึงได้โดยทางอิเล็กทรอนิกส์หรือโดยวิธีอื่น ทั้งนี้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการสร้างหรือจัดการให้สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลได้โดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายฉบับนี้ นอกจากความคุ้มครองทางลิขสิทธิ์แล้วยังมีความคุ้มครองแยกเป็นสิทธิโดยเฉพาะ (sui generis right) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการนำฐานข้อมูลต้นฉบับที่เกิดจากการเลือกสรรหรือจัดเรียงเนื้อหาไปใช้อย่างไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะจากผู้ใช้หรือคู่แข่งทางธุรกิจอื่น โดยคุ้มครองฐานข้อมูลทั้งหมดหรือเฉพาะในส่วนสำคัญ การนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสมอาจเกิดจากการสกัดข้อมูล (extraction) หรือการใช้ประโยชน์ซ้ำ (re-utilization) จากผู้ใช้ที่ไม่ได้รับอนุญาต

ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมายคุ้มครองฐานข้อมูลของสหภาพยุโรปบัญญัติไว้ที่มาตรา 4 ว่า ผู้สร้างสรรค์ฐานข้อมูลจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือกลุ่มของบุคคลธรรมดาซึ่งสร้างฐานข้อมูล หรือเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายของประเทศสมาชิกที่กำหนดให้นิติบุคคลเป็นผู้ถือสิทธิได้ โดยสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้สิทธิสำหรับกลุ่มบุคคลที่สร้างงานร่วมกันให้เป็นเจ้าของสิทธิ์ร่วม และหากในกรณีที่กฎหมายของประเทศสมาชิกได้กำหนดให้งานรวบรวมใดเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของงานดังกล่าวจะตกเป็นของผู้ถือสิทธิในลิขสิทธิ์นั้น กรณีผู้สร้างสรรค์เป็นลูกจ้าง ได้มีการกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ตอนต้นของกฎหมายข้อที่ 29 ว่า หากลูกจ้างได้สร้างสรรค์งานขึ้นในหน้าที่หรือทำตามคำสั่งที่ได้รับจากนายจ้าง ให้นายจ้างเป็นผู้ที่มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวทั้งหมดในงานฐานข้อมูลที่สร้างขึ้นนั้น เว้นแต่จะมีการตกลงไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญา

2.6.4 ข้อบังคับทั่วไปในการคุ้มครองข้อมูลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation - GDPR)

การยินยอมในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้มีการให้นิยามไว้ที่มาตรา 4 อนุมาตรา (11) ความยินยอมของบุคคลที่จะถูกระบุตัวตน (consent of the data subject) หมายความว่า ความประสงค์ที่จะให้อย่างเสรีและได้รับการบอกกล่าวชี้แจงโดยไม่กำกวมของบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล โดยการแสดงความประสงค์ในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะต้องแสดงออกโดยแถลงการณ์หรือการกระทำที่ชัดเจนหรือข้อตกลงที่มีการแจ้งไว้ ความยินยอมของผู้เยาว์โดยบัญญัติไว้ที่มาตรา 8 ว่าเป็นเงื่อนไขที่ใช้กับความยินยอมของผู้เยาว์เกี่ยวกับการบริการของสังคมสารสนเทศ โดยมีเนื้อหาโดยสังเขปคือ ภายใต้บทบัญญัติเรื่องกระบวนการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูล การให้ความยินยอมของผู้เยาว์ที่เกี่ยวข้องกับการบริการสังคมสารสนเทศจะเป็นกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อผู้เยาว์มีอายุอย่างน้อย 16 ปี สำหรับผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวจะชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ถือสิทธิที่รับผิดชอบในการปกครองผู้เยาว์เท่านั้น โดยรัฐสมาชิกสามารถกำหนดเกณฑ์อายุของผู้เยาว์ที่ต่ำกว่านี้ได้แต่ต้องไม่ต่ำกว่า 13 ปี ทั้งนี้ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องสามารถพิสูจน์ได้ในกรณีที่ความยินยอมดังกล่าวได้รับอนุญาตจากผู้ถือสิทธิในการปกครองผู้เยาว์โดยจะต้องมีวิธีการทางเทคโนโลยีที่กระทำได้

2.7 กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลและข้อมูลส่วนบุคคล

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของข้อมูลมากขึ้น ทั้งเรื่องของการเข้าถึงและการให้ความคุ้มครองข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ และข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับล่าสุดและมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ สำหรับฐานข้อมูลที่ทำกรเก็บรวบรวม ยังไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองในลักษณะที่เป็นกฎหมายเฉพาะ ฐานข้อมูลจึงสามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์เท่านั้น จึงต้องพิจารณาในแง่ของการให้ความคุ้มครองดังกล่าวว่ามีการคุ้มครองที่ครอบคลุมเพียงพอหรือไม่ต่อไป

2.7.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีการบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 32 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว โดยการกระทำอันเป็นการละเมิด หรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามที่กล่าวมา หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้”

2.7.2 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3)

พ.ศ. 2561 และพ.ศ. 2565

การที่จะเป็นงานสร้างสรรค์ (creative work) ที่สามารถจะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้นั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (originality) การแสดงออกซึ่งความคิด (expression of idea) และความวิริยะอุตสาหะในการสร้างงาน (creative effort) โดยมีประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ

1) ประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ เนื่องจากมาตรา 12 มีที่มาจากหลักของงานสืบเนื่อง (derivative work) ซึ่งเป็นงานที่เกิดจากการนำงานมีลิขสิทธิ์อยู่ก่อนมารวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน โดยจะต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของ

ลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงาน หรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นใดของผู้สร้างสรรค์เดิม แต่สำหรับฐานข้อมูลทั่วไปแล้วการรวบรวมนั้นอาจไม่ได้เป็นการรวบรวมข้อมูลในลักษณะของการเป็นงานสืบเนื่องเสมอไป

2) ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในมาตรา 8 เป็นเรื่องเงื่อนไขทั่วไปที่จะกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าวเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ โดยมีการอนุวัติการเอาหลักสำคัญของอนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรมมาใช้ มาตรา 9 และมาตรา 10 เป็นเรื่องของการข้อยกเว้นในการทำงานในกรณีที่มีการจ้างงาน โดยมาตรา 9 เป็นมาตราสำหรับการจ้างงานแบบพนักงานหรือลูกจ้างที่มีลักษณะของงานประจำที่มีหน้าที่ต่อนายจ้างหรือองค์กรที่ตนเองสังกัด โดยมีหลักว่าให้ลูกจ้างเป็นผู้สร้างสรรค์ มาตรา 10 เป็นเรื่องของการจ้างงานในลักษณะของการจ้างทำของเป็นคราวไป โดยมีหลักว่า ให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น มาตรา 11 และมาตรา 12 เป็นเรื่องที่ยกกฎหมายกำหนดให้คุ้มครองงานอันเป็นงานสืบเนื่อง อันเกิดจากการนำงานที่มีลิขสิทธิ์อยู่ก่อนแล้วนำมาดัดแปลง หรือรวบรวมเข้าด้วยกัน โดยจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้ที่มีลิขสิทธิ์อยู่ก่อนของผู้สร้างสรรค์เดิม โดยผู้สร้างสรรค์งานสืบเนื่องจะสามารถเป็นผู้สร้างสรรค์ที่มีสิทธิเท่ากับผู้สร้างสรรค์งานประเภทอื่นที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองไว้ โดยมาตรา 11 เป็นเรื่องของการดัดแปลง และมาตรา 12 เป็นเรื่องของการรวบรวม

3) การใช้สิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ มาตรา 15 วางหลักว่า เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำหรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น และอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิบางประการได้ โดยการให้อนุญาตนั้นจะไม่เป็นการตัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิได้อีก นอกจากในหนังสืออนุญาตนั้นได้กำหนดเป็นข้อห้ามไว้ ลิขสิทธิ์นั้นโอนให้แก่กันได้ตามมาตรา 17 ซึ่งในการนี้เจ้าของลิขสิทธิ์อาจโอนสิทธิของตนทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก่บุคคลอื่นได้ และจะโอนให้โดยมีการกำหนดเวลาหรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้ โดยมีการกำหนดแบบของการโอนไว้ที่วรรคสองว่าให้ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน หากไม่กำหนดระยะเวลาโอนไว้ในสัญญาให้การโอนนั้นมีระยะเวลาสิบปี แต่หากเป็นการโอนโดยทางมรดกไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ

4) การละเมิดลิขสิทธิ์ การละเมิดขั้นต้นอันเป็นบทบัญญัติหลักที่มาตรา 27 คือการกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำหรือดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยมาตรา 28 มาตรา 28/1 มาตรา 29 เป็นบทเฉพาะของงานโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่ภาพแพร่เสียง และมาตรา 30 เป็นเรื่องของการกระทำที่เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ส่วนการละเมิดขั้นรองในมาตรา 31 เป็นการที่ผู้กระทำความผิดรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้ว่าเป็นงานนั้นเป็นงานที่ละเมิดลิขสิทธิ์และยังนำงานนั้นไปหากำไร โดยการขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ และนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ที่มาตรา 32 ถึงมาตรา 43 โดยหลักคือมาตรา 32 วางหลักว่าหากการใช้งานนั้นไม่ขัดต่อการแสวงหาผลประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร ไม่ให้ถือว่างานนั้นละเมิดลิขสิทธิ์

2.7.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

การพัฒนาการของเทคโนโลยีที่สามารถวางแผนงานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ประโยชน์ในวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย โดยการได้มาของข้อมูลนี้อาจเกิดจากการเก็บหรือรวบรวม จากการใช้งานของเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อนำมาคำนวณและวิเคราะห์ต่อไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะเข้ามามีบทบาทในการช่วยกำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านี้เพื่อมิให้ประชาชนตกเป็นผู้เสียเปรียบในแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

1) ข้อมูลและข้อมูลส่วนบุคคล “ข้อมูล” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า ข้อเท็จจริง หรือสิ่งที่ถือหรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริง สำหรับใช้เป็นหลักฐานหาความจริงหรือการคำนวณ “ข้อมูลส่วนบุคคล” จึงหมายถึง ชื่อ ที่อยู่ เพศ สัญชาติ เชื้อชาติ วันเกิด สถานการสมรส อาชีพ รายได้ ประวัติครอบครัว

ประวัติการศึกษา ข้อมูลทางการแพทย์ ข้อมูลทางการเงิน ประวัติการทำงาน ข้อมูลอาชีพการ ประวัติอาชญากร เป็นต้น ซึ่งเป็น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูล (ชวลีพร น่วมทนง, 2557, หน้า 7) “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามที่บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือ ทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ ซึ่งมีการบัญญัติไว้อีกด้วยว่าบุคคลในที่นี้หมายถึงบุคคลธรรมดาเท่านั้น

2) ความเป็นอิสระและความยินยอมในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล การแสดงความยินยอมให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลมีการกำหนดไว้โดยละเอียดตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งในเรื่องรูปแบบของความยินยอมว่าความยินยอมในการให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทใดที่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมโดยทั่วไป ก่อนที่ผู้อื่นจะสามารถนำข้อมูลนั้นไปใช้ได้ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 19 เป็นเรื่องที่ห้ามผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่จะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ให้ไม่สามารถ กระทำได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น โดยในการขอความยินยอมนั้นต้องมีการแจ้ง วัตถุประสงค์ในการนำข้อมูลไปใช้งาน และต้องแยกส่วนออกจากข้อความอื่นอย่างชัดเจน มีแบบหรือข้อความที่ เข้าใจได้ง่าย และเข้าใจได้ รวมทั้งใช้ภาษาที่อ่านง่ายและไม่เป็นการหลอกลวง หรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ ดังกล่าวการให้ความยินยอมของผู้เยาว์มีบัญญัติไว้ที่มาตรา 20 ได้มีการยึดเอาหลักเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมของ ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นตัวกำหนดความสามารถในการยินยอมของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยกำหนดว่า ผู้ที่ยังไม่ได้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส หรือการประกอบการค้า หรือทำสัญญาจ้างแรงงานที่ผู้แทนโดย ขอบธรรมให้ความยินยอม จะต้องทำตามเงื่อนไข คือ (1) ในกรณีที่การให้ความยินยอมของผู้เยาว์ไม่ใช่ว่าการใด ๆ ซึ่งผู้เยาว์อาจให้ ความยินยอมโดยลำพังอันได้แก่ การใดที่ทำเพื่อให้ได้สิทธิใดสิทธิหนึ่ง หรือเพื่อหลุดพ้นจากหน้าที่อันใดอันหนึ่ง หรือการ ต้องทำเองเฉพาะตัว หรือการใดซึ่งเป็นการสมแก่นฐานะรูปและจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควร ต้องได้รับความยินยอมจาก ผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ด้วย (2) ในกรณีที่ผู้เยาว์มีอายุไม่เกินสิบปี ให้ขอความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจ ปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล บัญญัติไว้ที่มาตรา 22 ถึงมาตรา 26 แต่ยังคงต้องอยู่ภายใต้ การควบคุมในบททั่วไปตามมาตรา 19 ที่ได้วางหลักไว้ การที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะทำการขอความยินยอมจากเจ้าของ ข้อมูลส่วนบุคคลในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น จะต้องกระทำก่อนหรือในขณะที่มีการกระทำการดังกล่าว กับข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่จะมีบทบัญญัติในมาตราอื่นตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือกฎหมายอื่นบัญญัติไว้ โดยจะต้องทำเป็นหนังสือหรือกระทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่โดยสภาพไม่อาจขอความยินยอมโดยวิธีการดังกล่าวได้ และจะต้องแจ้งวัตถุประสงค์โดยใช้ข้อความที่เข้าใจได้ง่าย ไม่หลอกลวง แยกส่วนออกมาจากข้อความอื่นอย่างชัดเจน ทั้งคำนึงถึง ความเป็นอิสระของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการให้ความยินยอมดังกล่าว

4) การถอนความยินยอม กำหนดไว้ที่มาตรา 19 มีหลักว่า เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอม เมื่อใดก็ได้ โดยการถอนความยินยอมนั้นจะต้องทำได้ง่ายเช่นเดียวกับการให้ความยินยอมดังกล่าว เว้นแต่จะมีข้อจำกัดสิทธิใน การถอนความยินยอมโดยกฎหมายหรือสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้การถอนความยินยอมนั้นจะไม่ ส่งผลกระทบต่อการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ให้ความยินยอมไปแล้วโดยชอบ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงผลกระทบที่จะตามมาหากได้ถอนความยินยอมดังกล่าว นอกจากนั้นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเอง ตามมาตรา 32

2.7.4 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 3 และฉบับที่ 4)

มีการบัญญัติให้ “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือ ประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีสาระสำคัญเรื่องความผูกพันและการบังคับ

ใช้ในการทำสัญญาอยู่ที่มาตรา 13 ที่กำหนดให้คำเสนอและคำสนองในการทำสัญญาโดยทางข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ มีผลทางกฎหมายเทียบเท่ากับการทำสัญญาโดยทั่วไป ห้ามมิให้มีการปฏิเสธผลของการทำสัญญานั้นเพียงเพราะว่าสัญญานั้นได้ทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อประกอบกับความหมายในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นการลงลายมือจริงตามสัญญาทั่วไป อาจเป็นเพียงการแสดงสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้วิธีการในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นเรื่องการให้ความยินยอมในการให้เก็บบันทึก รวบรวม หรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลสามารถเกิดขึ้นได้เพียงเสี้ยววินาที

2.7.5 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560

“ข้อมูลคอมพิวเตอร์” หมายถึง ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ และให้หมายความรวมถึง ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย ดังนี้แล้วการเข้าถึงข้อมูลในฐานะข้อมูลดิจิทัลโดยมิชอบ รวมทั้งการกระทำอื่นอันไม่สุจริตจึงต้องพิจารณากฎหมายฉบับนี้ประกอบด้วย ได้แก่ มาตรา 9 อันเป็นบทกำหนดโทษต่อบุคคลทั่วไปโดยกำหนดว่า ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติม ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ และมาตรา 24 เป็นมาตราที่เกี่ยวกับการที่ผู้ใดล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนได้มา และนำไปข้อมูลนั้นไปเปิดเผย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยทางเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทางลิขสิทธิ์ของงานฐานข้อมูลร่วมกับแนวคิดทฤษฎีในเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล โดยรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือและตำรากฎหมาย บทความ วารสาร รายงานการวิจัย สื่อสารสนเทศ ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งกฎหมายไทย กฎหมายญี่ปุ่นและกฎหมายระหว่างประเทศของยุโรป เนื่องด้วยเป็นกฎหมายที่มีความชัดเจนในการให้ความคุ้มครองฐานข้อมูลเป็นการเฉพาะ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ถึงความคุ้มครองที่เหมาะสมต่อกฎหมายไทยในเรื่องที่มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลและข้อมูลส่วนบุคคล

4. ผลการวิจัย

4.1 ปัญหาการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล

การวิเคราะห์ว่าฐานข้อมูลดิจิทัลเป็นงานประเภทใดอาจแบ่งเป็นสองกรณี เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยไม่ได้มีการบัญญัติประเภทของงานฐานข้อมูลเอาไว้เป็นการเฉพาะ คือ กรณีแรก การพิจารณาในแบบที่แยกองค์ประกอบตามลักษณะของการจัดทำฐานข้อมูล เป็นโครงสร้างของฐานข้อมูลและข้อมูลภายในฐานข้อมูล ส่วนของโครงสร้างฐานข้อมูลจะได้รับความคุ้มครองในลักษณะของงานวรรณกรรมเนื่องจากเป็นชุดคำสั่งอย่างหนึ่งตามนิยามความหมายของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่ในส่วนที่เป็นข้อมูลภายในนั้นจะได้รับความคุ้มครองในลักษณะของงานรวบรวมตามมาตรา 12 ได้ต่อเมื่องานที่นำมารวบรวมนั้นจะต้องเป็นงานสืบเนื่องเท่านั้น โดยจะต้องเป็นการเอางานอื่นที่มีลิขสิทธิ์อยู่ก่อนมารวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน กรณีที่สอง พิจารณางานฐานข้อมูลในลักษณะที่เป็นงานชิ้นเดียว เนื่องจากการรวบรวมข้อมูลที่จะเกิดจากจัดเก็บและจัดเรียงอย่างสร้างสรรค์จนแสดงผลออกมาเป็นการแสดงออกซึ่งความคิด (expression of idea) อันเป็นองค์ประกอบหลักของงานสร้างสรรค์ ดังนั้นจำเป็นจะต้องใช้คำสั่งจากส่วนที่เป็นโครงสร้างฐานข้อมูล จึงไม่อาจแยกเฉพาะแต่ในส่วนข้อมูลภายในฐานข้อมูลออกมาจากโครงสร้างฐานข้อมูลได้ เมื่อฐานข้อมูลมีองค์ประกอบที่ครบในการเป็นงานสร้างสรรค์ คือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงออกซึ่งความคิด (expression of idea) และความวิริยะอุตสาหะในการสร้างงาน (creative effort) แล้วอาจต้องพิจารณาต่อไปถึงเรื่องของเนื้อหาของข้อมูล ที่ถูกนำมารวบรวมว่าจะป็นงานลักษณะใดที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง

ตามมาตรา 6 ซึ่งหากมองว่าการเก็บข้อมูลดิจิทัลทั้งหมดเป็นภาษาคอมพิวเตอร์แล้ว งานฐานข้อมูลก็อาจเป็นงานวรรณกรรมได้ อย่างไรก็ตามความคุ้มครองที่ได้รับในหมวดของงานวรรณกรรมก็ไม่สอดคล้องกับลักษณะของงานฐานข้อมูล จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่างานฐานข้อมูลนั้นมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับการคุ้มครองที่ชัดเจน และเหมาะสม

อีกทั้งกฎหมายไทยได้ให้สิทธิความเป็นผู้สร้างสรรค์แก่ลูกจ้างเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายสหภาพยุโรปและกฎหมายญี่ปุ่นที่นายจ้างมีสิทธิเหนือลูกจ้าง ในการจะได้รับสิทธิใดก็ตามที่เกิดขึ้นจากงานนั้น เนื่องจากลูกจ้างทำตามหน้าที่เป็นเรื่องที่สมควรพิจารณาถึงความเหมาะสมต่อแนวทางการให้สิทธิความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลต่อนายจ้าง เนื่องจากงานฐานข้อมูลดิจิทัลเป็นงานที่ต้องลงทุนและอาศัยทรัพยากรเป็นจำนวนมากในการสร้าง จึงควรมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองอย่างชัดเจนนอกเหนือไปจากข้อตกลงที่นายจ้างและลูกจ้างอาจทำร่วมกัน

4.2 ปัญหาการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลมาในงานฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีลิขสิทธิ์

การรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องมีการขอความยินยอมเป็นหนังสือหรือโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในเรื่องของการให้ความยินยอมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นประเด็นที่สมควรพิจารณา ในแง่ของเจตนาของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและความสุจริตของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากการจะเข้าใช้งานบนแพลตฟอร์มออนไลน์และแอปพลิเคชันในปัจจุบันต่างก็ต้องมีการให้ยอมรับเงื่อนไขที่ระบุไว้หลายหน้ากระดาษ โดยแทบไม่มีเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้อ่านถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้ระบุไว้ ทั้งนี้เพราะต้องการเข้าไปใช้บริการผ่านแพลตฟอร์มนั้นจึงจำต้องกดปุ่มเพื่อยอมรับเงื่อนไขทั้งหมดโดยปริยาย

นอกเหนือจากเรื่องการให้ความยินยอมทั่วไปอาจไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงแล้ว ยังมีประเด็นเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เยาว์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 20 ที่ได้วางเงื่อนไขในการให้ความยินยอมไปยึดโยงกับความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ผู้เยาว์สามารถทำได้เองโดยลำพังหากผู้เยาว์มีอายุ 10 ปี ซึ่งเป็นการไม่สอดคล้องต่อความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้เยาว์ควรจะได้รับ เนื่องจากการใดที่ได้กระทำในทางแพ่งตามที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เยาว์กระทำได้โดยลำพังเป็นนิติกรรมที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว แต่ข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้เยาว์ได้ให้ความยินยอมไปในการนำไปรวบรวม ใช้ หรือเผยแพร่สามารถจะนำไปใช้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยการให้ความยินยอมนั้นกระทำไปโดยไม่ได้มีวุฒิภาวะในการตัดสินใจอย่างเพียงพอ อันอาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผู้เยาว์และครอบครัวจากผู้ที่ทำประโยชน์โดยมิชอบได้ ทั้งอาจเกิดอาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงการที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ถึงอายุที่แท้จริงของผู้เยาว์ในการให้ความยินยอมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ว่าตรงกับเกณฑ์โดยชอบของกฎหมายหรือไม่ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีมาตรการที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับถึงความยินยอมของผู้เยาว์ได้

การที่ผู้ควบคุมข้อมูลจะมีข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในครอบครองนั้นอาจไม่ได้เกิดจากการรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นมาจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง แต่อาจได้มาจากแหล่งอื่น เช่น บริษัทอื่นที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูลโดยตรงและส่งข้อมูลต่อมาให้ การควบกิจการหรือโอนกิจการที่เคยทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไปเป็นอีกกิจการหนึ่ง การซื้อขายข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น ทำให้เกิดเป็นเงื่อนไขและรายละเอียดในการขอความยินยอมที่แตกต่างจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง ตามบทบัญญัติในมาตรา 25 วรรคสองได้กำหนดว่า ให้นำเอาเรื่องการแจ้งวัตถุประสงค์ใหม่ตามมาตรา 21 และการแจ้งรายละเอียดตามมาตรา 23 มาบังคับใช้กับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องได้รับความยินยอมตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม ซึ่งในรายละเอียดของทั้งมาตรา 21 และ 23 นั้น ไม่ได้มีการกล่าวถึงรายละเอียดของแหล่งที่มาและเหตุแห่งการได้มาของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวแต่อย่างใด เมื่อประกอบกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่การได้มาของข้อมูลและการส่งต่อข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่งสามารถเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย การส่งต่อหรือซื้อขายข้อมูลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในตลาดข้อมูลที่มีการซื้อขายนั้นรวมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลด้วย โดยไม่สามารถเอาผิดได้ตามกฎหมาย เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และฉบับปรับปรุงไม่ได้มีบัญญัติเรื่องของการนำเอาข้อมูลของผู้อื่นไปโดยมิชอบ ทั้งนี้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ไม่ใช่ทรัพย์สินที่จะสามารถเอาผิดตามกฎหมายอาญาในลักษณะความ

ผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินด้วย เมื่อผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่เพียงแจ้งวัตถุประสงค์ใหม่และรายละเอียดอย่างเดียวกับกรณีการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง เท่ากับว่าไม่มีการบอกที่มาของแหล่งข้อมูลอย่างชัดเจนให้กับเจ้าของบุคคลได้ทราบ หากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้ดำเนินการในรายละเอียดอื่นได้ครบถ้วนตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแล้วก็สามารถนำข้อมูลนั้นไปใช้ได้โดยชอบ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นชอบด้วยกฎหมายแต่แรกหรือไม่ มีการละเมิดสิทธิหรือเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับอื่นหรือไม่อีกด้วย

เรื่องนี้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลของสหภาพยุโรปได้มีความแตกต่างจากกฎหมายไทยโดยมีการระบุใน มาตรา 14(2)(f) ว่าจะต้องแจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถึงแหล่งที่มาของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวด้วยว่ามาจากที่ใด แม้ว่าจะนำข้อมูลนั้นมาจากแหล่งที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสาธารณะก็ตามถ้าหากเป็นไปได้ รวมไปถึงกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของญี่ปุ่น (Amended Act on the Protection of Personal Information – APPI) ได้มีการกำหนดถึงความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่สาม ในเรื่องการส่งหรือรับข้อมูลส่วนบุคคลไว้ที่หลายมาตรา ทั้งในเรื่องของบทบัญญัติที่เกี่ยวกับบุคคลที่สามในมาตรา 23 ข้อกำหนดกรณีที่บุคคลที่สามอยู่ในต่างประเทศตามมาตรา 24 การเก็บบันทึกการให้ข้อมูลแก่บุคคลที่สามตามมาตรา 25 และการยืนยันเมื่อได้รับข้อมูลส่วนบุคคลจากบุคคลที่สามตามมาตรา 26

4.3 ปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาตรา 19 วรรคหนึ่งและมาตรา 21 มีการใช้คำในส่วนของข้อยกเว้นว่า “เว้นแต่...กฎหมายอื่นให้กระทำได้” การบัญญัติดังกล่าวเป็นการไม่ตัดสิทธิหากกฎหมายอื่นให้นำไปใช้หรือเปิดเผยได้โดยไม่ต้องขอความยินยอม มีประเด็นที่ควรวิเคราะห์ คือ จะถือว่าขอกฎหมายใดเป็นกฎหมายอื่นที่อยู่เหนือความยินยอมดังกล่าว และกฎหมายนั้นต้องระบุถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยชัดเจนหรือไม่ ซึ่งโดยปกติทั่วไปของการบัญญัติกฎหมายคนละฉบับนั้นจะไม่ได้มีการระบุถึงสิทธิในกฎหมายฉบับอื่นอย่างแน่ชัด เว้นแต่กฎหมายที่มีความสำคัญลักษณะเป็นลำดับชั้นในเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้เมื่อมาพิจารณาในเรื่องฐานข้อมูลดิจิทัลที่เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลนั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาร่วมกัน ว่าข้อมูลส่วนบุคคลในฐานข้อมูลนั้นจะถูกนำไปใช้เกินไปกว่าวัตถุประสงค์ที่ได้รับความยินยอมไว้หรือไม่ โดยที่ความจริงแล้วเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก็ไม่อาจล่วงรู้ได้เลยว่า ข้อมูลของตนถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางใดบ้าง จึงอาจเป็นการตีหากมีการบัญญัติถึง “ฐานข้อมูล” ทั้งในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อความชัดเจนและครอบคลุมในการให้ความคุ้มครองต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

อย่างไรก็ดียังมีการใช้สิทธิในลิขสิทธิ์โดยบุคคลอื่น ซึ่งอาจเป็นบุคคลผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัล โดยเมื่อประกอบกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว จะเป็นเรื่องของการใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล อาจอยู่ในฐานะของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเป็นเพียงตัวแทนที่กระทำตามความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาเรื่องวัตถุประสงค์ในการขอความยินยอมอย่างถี่ถ้วนว่าได้มีการแจ้งไว้หรือไม่ แต่กระนั้นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอาจเขียนกรอบการใช้งานไว้อย่างดีแล้ว ผู้บริโภคอันเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจึงถูกนำข้อมูลส่วนบุคคลของตนให้ความยินยอมไปใช้แสวงหาประโยชน์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะในยุคแห่งปัญญาประดิษฐ์ (AI) ประเด็นการใช้ประโยชน์และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเสรีจากช่องโหว่ของกฎหมายนั้นไม่ได้เกิดขึ้นแค่เพียงกฎหมายของประเทศไทย แต่เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายตั้งแต่กรณีคดีของเคมบริดจ์แอนะลิติก้า (Cambridge Analytica) บริษัทที่ทำการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรในประเทศต่าง ๆ ผ่านทางการเป็นหุ้นส่วนหรือคู่ค้ากับบริษัทอื่นที่ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล มีการนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ในทางการตลาด โดยมุ่งเน้นไปในเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งเพื่อทำการโฆษณาชักชวนให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายเลือกผู้สมัครในทางการเมืองที่ตนได้รับจ้างใน การประชาสัมพันธ์ ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่พอใจและรู้สึกว่าการใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นไปในทางที่เกินขอบเขตจากความยินยอมที่ให้ไว้และไม่เหมาะสมในทางจริยธรรม ทั้งยังเป็นการบิดเบือนของประชาธิปไตยในสิทธิและเสียงที่ตนได้ลงคะแนนไป ตัวอย่างเช่น การโหวตให้สหราชอาณาจักรถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปในการณรงค์เบร็กซิต (Brexit) และการหาเสียงประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) เป็นต้น

4.4 ปัญหาผลกระทบระหว่างงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ในงานลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีข้อมูลส่วนบุคคลประกอบอยู่ จะต้องมีการพิจารณาทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลร่วมกัน ดังนั้นแล้วการใช้สิทธิหรือการละเมิดสิทธิตามกฎหมายฉบับหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกฎหมายอีกฉบับหนึ่งได้ จึงมีประเด็นที่น่าพิจารณา คือ ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากสามารถนำฐานข้อมูลดังกล่าวไปใช้ได้โดยไม่มีโทษตามกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่ก็อาจเป็นความผิดตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ มีเพียงเงื่อนไขเดียวที่อาจกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมายทั้งสองฉบับ คือ จะต้องเป็นกรณีเพื่อการศึกษาและวิจัย ที่การกระทำดังกล่าวไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร และจะต้องจัดให้มีมาตรการปกป้องที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด อย่างไรก็ตามหากมีการละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลจากการละเมิดลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัล ย่อมเป็นการยากที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะทราบถึงความเสียหายดังกล่าว

การถอนความยินยอมในข้อมูลส่วนบุคคล รวมไปถึงการขอให้ลบหรือทำลายข้อมูลนั้น เป็นอีกประการหนึ่งที่เกิดจากการใช้สิทธิตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อันอาจกระทบต่อความสร้างสรรค์ที่ทำให้ฐานข้อมูลดิจิทัลนั้นมีความคุ้มครองทางลิขสิทธิ์ โดยต้องพิจารณาถึงปริมาณและคุณภาพของข้อมูลที่หายไปจากงานฐานข้อมูลว่า กระทบต่อภาพรวมเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของงานหรือไม่เป็นรายกรณีไป

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลสรุปที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ เรื่องการคุ้มครองฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีลิขสิทธิ์อันประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนบุคคล นำมาสู่ประเด็นการมองกฎหมายในมุมมองแบบบูรณาการ ที่ปัจจุบันเทคโนโลยีได้หลอมรวมเอาเรื่องต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันด้วยรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายจึงต้องทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองประชาชนอย่างครอบคลุมในทุกด้าน ไม่อาจใช้เพียงกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งได้ โดยประเด็นปัญหาทั้ง 4 ข้อที่ได้กล่าวมา คือ ปัญหาการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล ปัญหาการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลมาในงานฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีลิขสิทธิ์ ปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล และปัญหาผลกระทบระหว่างงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ล้วนเกิดจากความคุ้มครองตามกฎหมายนั้นไม่ก้าวทันพัฒนาการของเทคโนโลยี ทำให้เกิดปัญหาความคลุมเครือในความเชื่อมโยงกฎหมายแต่ละฉบับเข้าด้วยกัน และเกิดช่องโหว่ในการให้ผู้ที่ไม่ประสงค์แสวงหาประโยชน์จากการนี้ได้

ปัญหาการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล ขาดความชัดเจนเรื่องความคุ้มครองฐานข้อมูลตามกฎหมายลิขสิทธิ์ว่าจัดเป็นงานประเภทใด ไม่มีการนิยามความหมายของฐานข้อมูลไว้ให้ชัดเจน มีความไม่เหมาะสมหากจะนำงานฐานข้อมูลไปไว้ภายใต้มาตรา 12 อันเป็นเรื่องของงานรวบรวมที่เป็นงานสืบเนื่อง นิยามของฐานข้อมูลและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ควรจะมีการแยกออกจากกันอย่างชัดเจน เนื่องจากบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญกับสายงานคอมพิวเตอร์ยังคงมีความสับสนอยู่มากในเรื่องโครงสร้างของฐานข้อมูลและโปรแกรมที่ใช้สร้างฐานข้อมูล ทั้งนี้ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลควรจะเป็นนายจ้างที่เป็นผู้ลงทุน มีใช้ลูกจ้าง เช่นเดียวกับหลักการทั่วไปของผู้สร้างสรรค์ในกฎหมายลิขสิทธิ์สำหรับงาน ประเภทอื่น

ปัญหาการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลมาในงานฐานข้อมูลดิจิทัลอันมีลิขสิทธิ์ การรวบรวมข้อมูลจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง มีประเด็นเรื่องการเขียนวัตถุประสงค์ที่กว้างและอาจแสวงหาประโยชน์เกินควรของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ในขณะที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเองก็อาจไม่ได้มีเจตนาให้เอาข้อมูลของตนไปใช้ตามที่เขียนไว้ในหนังสือขอความยินยอม แต่จำต้องยินยอมเนื่องจากไม่ได้อ่านเนื้อหาที่ยาวของสัญญา หรือจำเป็นจะต้องรับบริการจากผู้ให้บริการที่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนั้นยังมีประเด็นเรื่องความยินยอมของผู้เยาว์ที่ไปผูกกับความสามารถในการทำนิติกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์อันเป็นเรื่องที่ไม่ควรนำมายึดโยงกัน เพราะการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไปไม่สามารถเทียบได้กับการทำนิติกรรมเพียง

ครั้งเดียว อีกทั้งเกณฑ์อายุที่ไม่เหมาะสม ทั้งที่ทำนิตกรรมที่ได้รับการยกเว้นได้เองขณะอายุ 10 ปีซึ่งเด็กเกินกว่าที่จะมีวุฒิภาวะที่เหมาะสม ไปจนถึงเกณฑ์ 20 ปีที่กว่าจะให้ความยินยอมด้วยตนเองได้ ซึ่งอาจเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของเด็กเกินควร อีกทั้งประเด็นเรื่องการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่เจ้าของข้อมูลโดยตรง ที่กฎหมายไม่ได้กำหนดมาตรการที่แน่ชัดในการให้ระบุที่มาของข้อมูลจากบุคคลอื่นให้ตรวจสอบย้อนกลับได้ อีกทั้งไม่มีกฎหมายที่เอื้ออำนวยในเรื่องการนำข้อมูลของผู้อื่นไปโดยมิชอบ และการเปิดเผยข้อมูลของผู้อื่นโดยมิชอบในกรณีที่เป็นข้อมูลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ หรือกฎหมายอาญาก็ตาม

ปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของลิขสิทธิ์ฐานข้อมูลที่ใช้สิทธิด้วยตนเองก็ดี ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ฐานข้อมูลอันมีลิขสิทธิ์นั้นก็ดี จะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการใช้สิทธิโดยชอบตามกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น อาจเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ มิใช่จะสามารถใช้ได้โดยอิสระเสรีแม้ว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะมีคำว่า “เว้นแต่.. ในกฎหมายอื่นให้กระทำได้” ก็ตาม นอกจากนั้นยังมีเรื่องความสุจริตของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเองในการเขียนวัตถุประสงค์และการนำข้อมูลส่วนบุคคลที่รวบรวมไว้ไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบ ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่อาจมีทางที่จะทราบได้เลย

ท้ายสุดคือ ปัญหาผลกระทบระหว่างงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล จากข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลได้ และการถอนความยินยอมหรือลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อาจส่งผลกระทบต่องานอันมีลิขสิทธิ์ได้หากปริมาณและคุณภาพของข้อมูลที่ย้ายไปนั้น มีนัยสำคัญต่อความเป็นงานสร้างสรรค์ของฐานข้อมูลดิจิทัล

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

6.1 มาตรการทางกฎหมาย

ให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ในเรื่องฐานข้อมูลให้ชัดเจนมากขึ้น ทั้งในส่วนของคำนิยามฐานข้อมูล การจัดประเภทงานฐานข้อมูลว่าเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์แยกต่างหากจากงานประเภทอื่น เพื่อที่จะได้มีบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองและการละเมิดที่ชัดเจนเหมาะสมกับลักษณะงานฐานข้อมูลอย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจจัดให้มีกฎหมายเพิ่มเติมในส่วนของการคุ้มครองฐานข้อมูลที่ไม่ได้มีความสร้างสรรค์ถึงขนาดที่จะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ โดยนำหลักการเรื่องการสกัดข้อมูล (extraction) และการใช้ประโยชน์ซ้ำ (re-utilization) ของสหภาพยุโรปมาใช้ เนื่องจากฐานข้อมูลดิจิทัลในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน โดยเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความอดทนและลงทุนลงแรงจำนวนมากในการรวบรวมขึ้นที่สมควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในทางใดทางหนึ่ง

ส่วนของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ควรจะมีการกำหนดเรื่องเกณฑ์อายุในการให้ความยินยอมของผู้เยาว์ที่เหมาะสมที่พอจะมีวุฒิภาวะมากพอที่จะตัดสินใจใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแพลตฟอร์มออนไลน์ได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจใช้เกณฑ์อายุที่ 13 หรือ 16 ปี โดยอาจต้องมีการท้าววิจัยเพื่อสำรวจอายุที่เหมาะสมกับผู้เยาว์ในประเทศไทย โดยจะต้องไม่ยึดเอาความสามารถในการทำนิติกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์มาเชื่อมโยงกับการให้ความยินยอมเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล รวมไปถึงต้องบัญญัติกฎหมายในเรื่องการตรวจสอบย้อนหลัง สำหรับการได้มาของข้อมูลที่ไม่ได้รวบรวมมาจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง เพื่อป้องกันการซื้อขายข้อมูลโดยไม่สุจริต ทั้งนี้ต้องมีการเพิ่มเติมในกฎหมายการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ด้วยการนำเอาข้อมูลของผู้อื่นไปโดยมิชอบ หรือ การเปิดเผยข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบเป็นความผิด เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างให้ผู้ไม่ประสงค์นำข้อมูลดังกล่าวไปสร้างความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลได้

6.2 มาตรการอื่น

นอกเหนือจากมาตรการทางกฎหมายแล้ว ยังต้องมีมาตรการอื่นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในเรื่องความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้เยาว์ ผู้ปกครอง ครู รวมไปถึงบุคคลทั่วไป เนื่องจากเมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ให้ความยินยอมดังกล่าวไปแล้ว ข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกเก็บไว้กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และนำไปใช้หาประโยชน์ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดตามกำหนดระยะเวลาที่ระบุในสัญญา หรือจนกว่าเจ้าของข้อมูลจะขอใช้สิทธิในการถอนความยินยอม ลบหรือทำลายข้อมูลดังกล่าว

7. เอกสารอ้างอิง

- จุมพล ภิญโญสินวัฒน์ และภูมินทร์ บุตรอินทร์. (2561). *ประวัติศาสตร์และแนวความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุมพล ภิญโญสินวัฒน์ และภูมินทร์ บุตรอินทร์. (2564). *คำอธิบายกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูลีพร น่วมทนง. (2557). *สิทธิมนุษยชนกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. ค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1362
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2557). *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เลอสรณ์ ธนสุกาญจน์. (2564). *หลักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา Principles of Intellectual Property Law*. ค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2564, from http://www.lerson.sc.chula.ac.th/bc/pdf/tech_management/Patent_Law_Mini_Course/01_Principles.pdf.
- Compagnucci, M. C. (2020). *Big Data, Database and Ownership*. Singapore: Springer Nature Singapore Pte Ltd.
- Oracle. (2021). *What is a Database*. Retrieved June 28, 2021, from <https://www.oracle.com/database/what-is-database/>